

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошніченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗІ НОВОЇ УКРАЇНИ	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

3. Судді ВС розповіли про останні тенденції у сфері кримінального права України. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1533617/>

Ключові слова: призначення покарання, пропорційність, справедливість, принципи.

Keywords: sentencing process, proportionality, justice, principles.

Хімченко Світлана Анатоліївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ

В світлі погіршення демографічної ситуації в Україні постає одне з актуальних питань в аспекті збереження українського народу це підвищення народжуваності. І захист репродуктивних прав в такій площині набуває неабиякого значення. Поки-що не поширеними, проте такими, що володіють достатнім ступенем суспільної небезпечності для того, щоб особа за їх вчинення несла сувору кримінальну відповідальність, є вчинення донорства та трансплантації частини анатомічних матеріалів, таких як статеві залози, репродуктивні клітини та живі ембріони.

Слід відзначити, що донорство та трансплантація частини анатомічних матеріалів, таких як статеві залози, репродуктивні клітини та живі ембріони, та протиправні діяння щодо їх вилучення на сьогодні фактично не врегульовано ані ст. 143, ані ст. 144 КК України. Оскільки Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» не розповсюджує свою дію на відносини з приводу трансплантації цих анатомічних об'єктів (абз. 2 ч.2 ст. 3 вказаного Закону) [1]. Це означає, що вони не входять до об'єкту злочинного посягання, передбаченого у ст. 143 КК України.

Зовсім інше ставлення до вказаного питання є притаманним для деяких західноєвропейських країн, де застосування допоміжних репродуктивних технологій взагалі заборонене. Прийнятий в 2004 р. в Італії закон № 40 забороняє донорство гамет та ембріонів, доімплантаційну діагностику і криоконсервацію ембріонів, а також сурогатне материнство [2]. Усі отримані ембріони повинні бути підсажені біологічній матері. Послугами репродуктологів можуть скористатись тільки пари, що перебувають в шлюбі. За порушення передбачені штрафи до 300 000 євро. В ФРН з 1990 р. діє закон «Про захист ембріону». Використання донорських ембріонів та ооцитів заборонено. Донорство сперми дозволяється, але тільки не анонімне. Цей закон забороняє і сурогатне материнство, як таке, що «суперечить людській гідності» та «принижує жінку». Аналогічне законодавство, що передбачає три роки тюрми та штраф 45 000 євро за «посередництво при виношуванні плоду для іншої особи» та «симуляцію, яка применшує громадянський статус дитини», діє у Франції.

Значно ліберальнішим є законодавство Великобританії, Бельгії, Греції та Іспанії. Проте справжнім оазисом для репродуктологів є країни пострадянського простору, що не входять до складу ЄС.

На міжнародному рівні репродуктивні права знайшли своє закріплення в Платформі дій, прийнятій в Пекіні в 1995 р. Проте слід враховувати статус Пекінської платформи. Вона не є універсальною конвенцією або актом, що містить в собі норми *jus cogens*. Водночас не можна не усвідомлювати, що якщо є формально оформлене поняття репродуктивного здоров'я, репродуктивних прав, то це говорить про те, що так чи інакше ці категорії повинні бути врегульовані на державному рівні – внутрішнім законодавством України. Окрім закріплення таких прав, законодавством також повинні бути визначені обмеження реалізації репродуктивних можливостей. Репродуктивні процеси не можуть знаходитись поза правовим регулюванням.

Держава залишає за собою право на регулювання відносин, які виникають з приводу штучного переривання вагітності, повної відмови від можливості відтворення (стерилізація), штучного запліднення тощо. Безпосередні методи регулювання відтворення населення – прерогатива держави, але вони повинні відповідати загальним принципам захисту прав людини.

Говорячи про репродуктивні права, під ними розуміють комплекс загальнолюдських прав і свобод, що забезпечує реалізацію основоположного невідчужуваного права людини на продовження роду – незалежно від віку, статі, національності, сімейного становища та стану здоров'я, включаючи право на використання допоміжних репродуктивних технологій, в тому числі донорських і сурогатних програм, а також право на самостійне планування сім'ї, включаючи свободу визначати кількість і стать дітей, а також часові інтервали між їхнім народженням. Згідно з закріпленими репродуктивними правами, кожна людина чи пара має право на самостійне рішення про батьківство і на забезпечення цього рішення законодавчо допустимими способами. Ніхто не вправі примушувати індивіда не тільки до народження чи до відмови від народження, але й до тих способів, якими може бути подолана бездітність.

Відповідно до Пекінської платформи репродуктивні права впливають з такого поняття, як «репродуктивне здоров'я». Під останнім розуміється стан повного фізичного і соціального благополуччя, а не просто відсутність хвороб або недугів у всіх питаннях, пов'язаних з репродуктивною системою та її функціями і процесами. Причому репродуктивне здоров'я передбачає, що в людей є можливість мати безпечне статеве життя та можливість відтворювати себе, і що вони вільні приймати рішення про те, чи робити це, коли робити та як часто.

Законодавство України в сфері репродуктивних прав та застосування допоміжних репродуктивних технологій не є повністю сформованим. Ці питання в загальному вигляді врегульовані ст.ст. 48-51 Основ законодавства України про охорону здоров'я. Подальший розвиток положення Основ знаходять в небагатьох нормативних актах Міністерства охорони здоров'я України, зокрема Наказ МОЗ Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні. Відповідно до цього Наказу допоміжні репродуктивні технології (далі – ДРТ) – методики лікування безпліддя, за яких маніпуляції з репродуктивними клітинами, окремі або всі етапи підготовки репродуктивних клітин, процеси запліднення і розвитку ембріонів до перенесення їх у матку пацієнтки здійснюються в умовах *in vitro* [3]. ДРТ здійснюються виключно в акредитованих закладах охорони здоров'я спеціалістами, які володіють необхідними професійними навичками. Інструкцією передбачено, що ДРТ застосовуються за медичними показаннями за письмово оформленою, добровільною згодою пацієнтів та за заявою пацієнта/пацієнтів щодо застосування ДРТ. Повнолітні жінка та/або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм ДРТ відповідно до ст. 281 Цивільного кодексу України. Проте відповідальності за порушення вимог щодо застосування ДРТ, зокрема, добровільності та інформованості, законодавство України фактично не містить.

Таким чином, на сьогодні в силу недостатньої урегульованості репродуктивні права в Україні залишаються практично незахищеними.

Враховуючи важливість репродуктивного здоров'я населення України в цілому та конкретної особи зокрема, репродуктивні права повинні бути і захищені в тому числі і кримінально-правовим засобами. Як справедливо відзначається в Концепції Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації на 2006-2015 роки», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 квітня 2006 р. № 244-р. [4], стійка тенденція до скорочення чисельності населення в Україні внаслідок зниження рівня народжуваності та підвищення рівня загальної смертності ставить під загрозу її майбутнє і робить проблему репродуктивного здоров'я загальнонаціональною. А в світлі зниження населення в Україні, що обумовлено широкомасштабною агресією, кількістю біженців з України (переважно це діти та жінки дітородного віку), які можуть і не повернутися на батьківщину, станом соціально-економічних показників, які не сприяють підвищенню народжуваності, це питання набуває більшої актуальності.

В даний час КК України передбачає відповідальність лише за незаконне проведення абортів або стерилізації, причому ця норма далека від досконалості. Тому назріла потреба включення до КК України окремої статті, яка передбачатиме відповідальність за порушення репродуктивних прав людини.

Список використаних джерел

1. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України від 17.05.2018 р. № 2427-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#Text>
2. Рішення ЄСПЛ у справі “Паррілло проти Італії” (заява № 46470/11) : від 27.08.2015 р. URL: [file:///D:/Downloads/CASE%20OF%20PARRILLO%20v.%20ITALY%20-%20\[Ukrainian%20Translation\]%20by%20the%20COE%20Human%20Rights%20Trust%20Fund.pdf](file:///D:/Downloads/CASE%20OF%20PARRILLO%20v.%20ITALY%20-%20[Ukrainian%20Translation]%20by%20the%20COE%20Human%20Rights%20Trust%20Fund.pdf)
3. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні : наказ МОЗ від 09.09.2013 р. № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>
4. Концепція Державної програми «Репродуктивне здоров'я нації на 2006–2015 роки» : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.04.2006 р. № 244-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/35202669>

Ключові слова: репродуктивні права, людина, трансплантація, здоров'я людини, допоміжні репродуктивні технології.

Keywords: reproductive rights, human, transplantation, human health, assisted reproductive technologies.

Чугуніков Ігор Іванович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

Згідно з усталеною в загальнотеоретичній юриспруденції позицією, критерієм поділу права на галузі поряд з методом правового регулювання, виступає предмет правового регулювання, під яким розуміють однорідні суспільні відносини, які піддаються активному впливу правових норм [1, с. 133]. Тому, цілком природно, що ті чи інші акти відповідних галузей законодавства (сучасна теорія права не обмежує систему права системою законодавства, включаючи до неї доктринальні та інституційно-функціональні елементи, які дозволяють вийти на рівень дії, застосування права, що багато в чому і визначає його сутнісно-змістовну характеристику. Така тенденція спостерігається і в кримінальному праві, яке охоплює не тільки кримінальне законодавство, а й принципи кримінального права, правозастосування та правотворчість [2, с. 9]), передусім, визначають коло відносин, що підлягають упорядкуванню. Так, наприклад, цивільне законодавство регулює особисті немайнові та майнові відносини (ч. 1 ст. 1 ЦК), Господарський кодекс регулює господарські відносини (ст. 1 ГК), Податковий кодекс – відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів (ч. 1.1. ст. 1), Митний кодекс – відносини, пов'язані із справлянням митних платежів (ч. 2 ст. 1), а Закон України «Про запобігання корупції» регулює відносини, що виникають у сфері запобігання корупції (ст. 2).

Як самостійна галузь, свій власний предмет має і кримінальне законодавство, хоча питання щодо його порозуміння у вітчизняній науці кримінального права залишається дискусійним.

На думку деяких вчених, норми КК регулюють поведінку можливих, потенційних злочинців через заборону тих чи інших діянь шляхом загрози кримінального покарання. Втім